

Mag het een opgafje meer zijn?

Impressie van Regio2050 – een bijeenkomst op 11 september 2019 naar aanleiding van het RLI-advies De Som der Delen

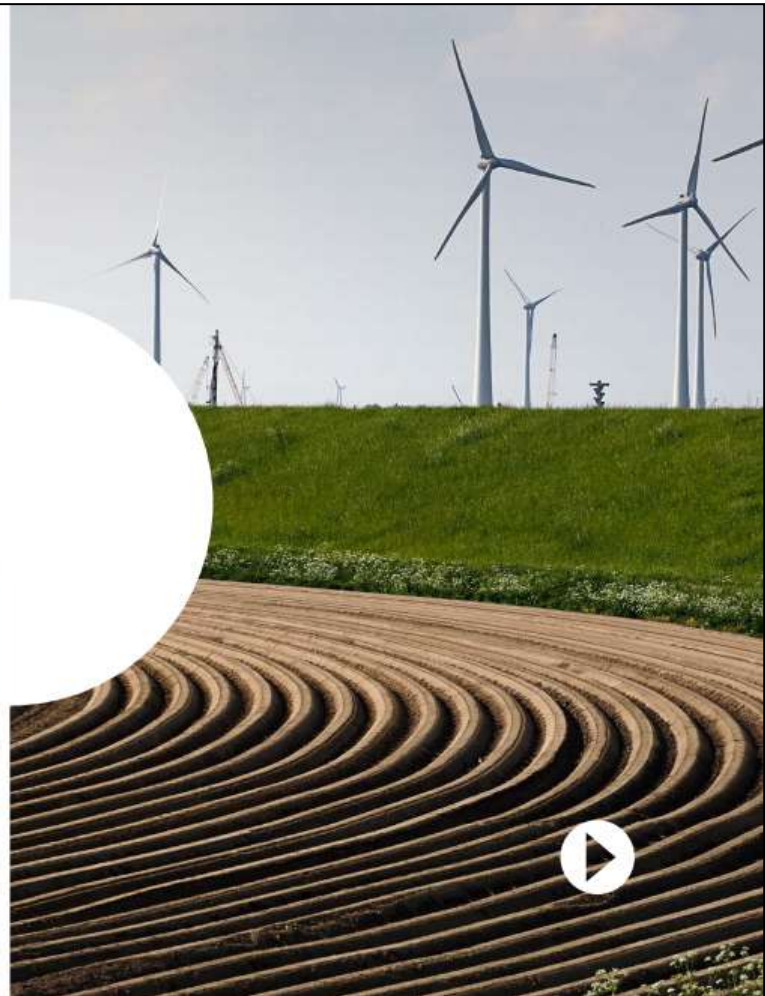
Jeroen van Schaick

DE SOM DER DELEN

VERKENNING SAMENVALLENDE
OPGAVEN IN DE REGIO

MAART 2019

Rli
Raad
voor de leefomgeving
en infrastructuur

“Het Rijk mag wel wat beter leren borduren”, zo stelde gedeputeerde Boerman van provincie Overijssel bij de start van de middag. Op een druilerige dag liepen we met het provinciale [WaVEn-team](#) het Muntgebouw in Utrecht binnen over een vloer gemaakt van geld. Maar om geld draaide het gesprek van de dag eens niet. Het ging over de lange termijn. Het ging over de regio. Het ging over de optelling van duurzaamheidsopgaven die op alle regio’s in Nederland afkomen en hoe Rijk én regio’s daar samen aan werken.

“Rijk en regio hebben een non-relatie”

Eerder in 2019 bracht de [Raad voor Leefomgeving en infrastructuur](#) een verkenning uit naar [‘samenvallende opgaven in de regio’](#). Dat was de aanleiding om deze middag met een honderdtal mensen te oefenen met de toekomst. Aan de hand van gesprekken in de Zuidwestelijke Delta onderzocht de Raad of en hoe de energietransitie, de voedseltransitie, de transitie naar een circulaire economie en de aanpassing aan klimaatverandering bij elkaar komen op de regionale schaal. Opvallende conclusie is – in termen van Co Verdaas, die de raadscommissie leidde – dat er een “non-relatie” is tussen Rijk en regio.

Rijk en regio staan ver van elkaar af en zitten in sectorale kokers met elkaar om tafel. In de regio is sprake van een veelvoud van lokale en regionale initiatieven, maar samenhang bij en samenwerking met het Rijk zijn niet op orde. Samen ‘borduren’ aan de toekomst is hard nodig. Tegelijk is de reflex bij Rijk én regio om in onderhandelingsmodus te vervallen funest om samen écht stappen te zetten in de verschillende duurzaamheidstransities, zo stelt Ed Anker, wethouder in Zwolle in het panel deze middag.

Water-voedsel-energie-nexus

In het kader van de [Toekomstagenda](#) zijn we als provincie Zuid-Holland, niet helemaal toevallig, ook gestart met het verkennen van de samenloop van opgaven. Gaat het ons als provincie helpen bij de realisatie van grote transities om ook over de samenhang tussen opgaven na te denken? Wordt het dan ingewikkelder of komen er juist slimmere oplossingen en robuustere toekomsten tot stand? De tweede helft van 2019 organiseren we daarom binnen het toekomstonderzoek naar de water-voedsel-energie-nexus een serie regionale toekomstdialogen. We gaan in gebieden in gesprek hoe daar de 'nexus' uitpakt: in de tuinbouw, in het stedelijk gebied, in veenweidegebieden, in de delta, op de Noordzee, in het haven-industrieel complex. We werken daar niet aan doemscenario's, maar aan bouwstenen voor verleidelijke toekomstbeelden.

Optimistisch en aantrekkelijk toekomstbeeld

Op de RLI-bijeenkomst op 11 september was het Rijksbouwmeester Floris Alkemade die het verleidelijke perspectief mee bracht. [Panorama Nederland](#) is een optimistisch en aantrekkelijk toekomstbeeld dat laat zien hoe het Nederlandse landschap eruit zou kunnen zien als we rond 2050 de grote opgaven hebben aangepakt en onderdeel hebben gemaakt van ons (cultuur)landschap. Het onderstreept het pleidooi van de RLI om verbeeldingskracht in te zetten voor de stapeling van opgaven in de regio.

Op deze middag draait het gesprek tussen Ingrid Post, directeur bij Binnenlandse Zaken, en regionale bestuurders vervolgens nog wel over de spanning die bestaat tussen "energie van onderop" en de "opgave die we op landelijk niveau zien". Wat gebeurt er nu als al die inspanningen (voor het Klimaatakkoord) op regionaal niveau niet tot voldoende resultaat leiden om de opgaven het hoofd te bieden? De voorzitter van de RLI waarschuwt het Rijk in zijn slotwoord: als de regio's terugkomen met een 80%-resultaat, stuur ze dan niet terug hun hok in om het huiswerk over te doen, maar reik ze de hand om te zien hoe het *samen* misschien toch een tikkie meer kan worden.

Bouwen aan toekomstbeelden

De RLI reikt verschillende handvatten aan om concreet aan de slag te gaan in de regio. Vier daarvan zijn direct relevant voor de provincie en het project water-voedsel-energie-nexus. Ten eerste kan ontwerpend onderzoek helpen toekomst voorstelbaar te maken voorbij wat we nu al weten en voorbij gevestigde belangen. Dar hebben we als provincie overigens ook ervaring mee, zoals blijkt uit het boek [Kracht van Regionaal Ontwerp](#) over 25 jaar vormgeven aan Zuid-Holland. Ten tweede kan het helpen om onzekerheden te accepteren en aan de hand van scenario's bespreekbaar te maken. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft daarvoor [een viertal toekomstscenario's](#) ontwikkelt – met een focus op stedelijke ontwikkeling en infrastructuur, maar breed toepasbaar, zoals deze middag bleek. Scenario-ontwikkeling is ons als provincie trouwens ook niet vreemd.

In eerder onderzoek binnen de Toekomstagenda ontwikkelden we als provincie Zuid-Holland [de MINT-scenario's](#) over de Maatschappelijke Invloed van Nieuwe Technologie. Misschien moeten we die ook weer eens oppakken en hanteerbaar maken voor de grote opgaven die op ons afkomen. Ten derde adviseert de RLI gericht te werken aan kennisopbouw voor verduurzaming: niet alleen bij de overheid zelf, maar juist ook het menselijk kapitaal dat nodig is om de uitvoering van projecten te realiseren.

De 'human capital'-agenda zoals meerdere provincies en regio's die omarmen is dus niet alleen een kwestie van arbeidsmarktbeleid, maar juist van duurzaamheidsbeleid! Ten slotte zullen we ons als beleidsmakers rekenschap moeten geven van [de denkkraft van en draagvlak bij](#) inwoners, bezoekers, bedrijven en werknemers van onze regio en provincie. We zullen de dialoog aan moeten gaan om samen te bouwen aan positieve toekomstbeelden. Anders zal elke "extra" opgave op de agenda er voelen als één te veel.

Een gesprek over samenwerking zonder inhoud?

De RLI heeft met 'De Som der Delen' een dappere poging gedaan om abstracte transitie-opgaven tastbaar te maken. Ze hebben de scherpste gezocht en blootgelegd dat Rijk en regio niet goed samenwerken aan lange termijnperspectieven op de regionale schaal. Maar als ze dan bestuurders op een podium zetten om het daarover te hebben, verzandt dat al snel in platitudes over houding, 'adaptief' samenwerken en 'de ander'. Een gesprek over samenwerking zonder inhoud dreigt dan.

De concrete werkelijkheid kan het dan soms weer heel simpel maken. Wethouder Anker vertelt over een fietskelder in Zwolle. Hoe simpel was het eigenlijk om een ondergrondse fietskelder bij het station klimaatadaptief te maken? Het kostte een beetje extra, maar minder dan wat je sowieso had moeten doen voor klimaatadaptatie. En als je dat dan doet, ben je opeens een landelijk voorbeeld. Laten we gewoon beginnen met 'repertoire opbouwen': concrete projecten realiseren. Er vallen voor bestuurders op het 'transitiepad' voldoende lintjes door te knippen.

En dan mag het af en toe best een opgaafe meer zijn.

Colofon

Projectteam water-voedsel-energie-nexus

Els Boesveld
Jasper Dijkema
Jeroen van Schaick
Anna Zuidmeer

Provincie Zuid-Holland, november 2019
Afbeelding: Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur

Deze impressie kwam tot stand binnen de [Toekomstagenda](#) van de provincie Zuid-Holland.